

บทคัดย่อ

ค่านิยมที่สะท้อนในมุขตลกในการ์ตูนช่องของไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ค่านิยมที่สะท้อนอยู่ในการ์ตูนช่องของไทย ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ นำมาจากนิตยสารการ์ตูนรายสัปดาห์รายสัปดาห์และนิตยสารการ์ตูนมหาสนุกรายสัปดาห์ โดยจะคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่เป็นการ์ตูนช่องจบในตอนที่มีคำพูดหรือคำบรรยายประกอบเท่านั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่านิยมที่สะท้อนในการ์ตูนช่องของไทยมีทั้งหมด 8 ค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมการให้ความสำคัญกับบุคลิกภายนอก ค่านิยมการใช้กำลัง ค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ค่านิยมการยึดติดกับกรอบ ค่านิยมการตามกระแสสังคม ค่านิยมการพึ่งพาสงเคราะห์ธรรมชาติ ค่านิยมการแสดงตัวเหนือผู้อื่น และค่านิยมการให้ความสำคัญกับวัตถุ

Abstract

Values Reflected in Thai Comic Strip Humor

The study aims to show the values reflected in humor in Thai comic strips. The data analyzed is from two Thai weekly comic magazines, both containing 'speech'. Eight shared values were found: the focus on appearance, the use of violence, the self-centered character, the social frame dependency, social (mainstream) conformity, the dependency on the supernatural, an imperiousness, and a materialistic motivation.

คำนิยามที่สะท้อนในมุขตลกในการ์ตูนช่องของไทย*

ภาวดี สายสุวรรณ**

บทนำ

ความตลกขบขันมีอยู่แทบจะในทุกภาษาทุกวัฒนธรรม จึงเป็นที่สนใจศึกษาในหลายสาขาวิชา ทางด้านภาษาศาสตร์ ความตลกขบขันจัดว่าเป็นการเล่นภาษา (Linguistic play) อย่างหนึ่ง ที่นอกจากในแต่ละภาษามีกลิวิธีที่แตกต่างกันในการสร้างความตลกขบขันแล้ว ความตลกขบขันในแต่ละภาษายังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของผู้พูดภาษานั้นๆ เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ที่มาจากวัฒนธรรมหนึ่งย่อมจะไม่เข้าใจความตลกขบขันในอีวัฒนธรรมหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากความตลกขบขันเป็นเรื่องเฉพาะวัฒนธรรม การเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเข้าใจความตลกขบขัน ดังนั้น การศึกษาความตลกขบขันจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างๆ ความตลกขบขันแบ่งออกได้เป็นหลายรูปแบบ เช่น เรื่องตลก การ์ตูน การแสดงตลก การตลกไมโครโฟน ละครตลกสถานการณ์ การสนทนาแบบตลกขบขัน ปริศนาคำทาย แต่ละรูปแบบก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป

* ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนจากทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2551 จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Linguistics) ที่ University of Edinburgh สหราชอาณาจักร

ทฤษฎีเกี่ยวกับความตลกขบขันที่สำคัญทฤษฎีหนึ่งคือ General Theory of Verbal Humor หรือ GTVH (Attardo and Raskin, 1991) ที่กล่าวว่าความตลกขบขันของเรื่องตลกจะเกิดจากการทับซ้อนกันของบท (Script overlapping) และการแย้งกันของบท (Script opposition) โดยบท (Script) หมายถึงโครงสร้างทางปริชาณที่รวมข้อมูลทางความหมายต่างๆ ของคำศัพท์ และเป็นตัวแทนความรู้เกี่ยวกับโลกของผู้พูด นอกจากนี้ ความตลกขบขันยังอาจเกิดจากภาษา (Language) วิธีเล่าเรื่อง (Narrative strategy) เป้าของความตลกขบขัน (Target) สถานการณ์ (Situation) และกลไกทางตรรกะ (Logical mechanism) ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่าเป็นทรัพยากรความรู้ 6 อย่าง (6 Knowledge Resources) ที่ก่อให้เกิดความตลกขบขัน โดยทฤษฎีนี้สามารถนำไปใช้กับข้อความตลกขบขันประเภทใดก็ได้

GTVH ถูกนำไปใช้ในการศึกษาความตลกขบขันในรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมาก รวมถึงการค้นด้วย ซาโกน่า (Tsakona, 2009) ได้นำ GTVH ไปใช้ในการวิเคราะห์การตลกของเมืองของกรีก พบว่าสามารถแบ่งการตลกของเมืองออกเป็น 3 ประเภท คือ การตลกที่สร้างความตลกขบขันโดยใช้คำพูดเพียงอย่างเดียว การตลกที่สร้างความตลกขบขันโดยใช้ทั้งคำพูดและภาพ และการตลกที่สร้างความตลกขบขันโดยใช้ภาพเพียงอย่างเดียว ซาโกน่า (Tsakona, 2009:1185) ได้เสนอแนะว่าน่าจะมีการขยายขอบเขตของทฤษฎีดังกล่าวเพื่อให้ครอบคลุมการวิเคราะห์การตลกสองประเภทหลัง ในประเด็นที่ว่า ความรู้ความเข้าใจในแต่ละวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าใจความตลกขบขันในการตลก ซาโกน่า (Tsakona, 2009: 1186) ได้กล่าวว่าจากข้อมูลการตลกของเมืองกรีกที่นำมาวิเคราะห์ พบว่าการจะเข้าใจการตลกได้นั้นผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้โดยละเอียดทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างความตลกขบขัน และการตลกให้ภาพความเป็นจริงทางสังคมและการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างความตลกขบขันอีกด้วย

ในภาษาไทย มีผู้สนใจศึกษาเรื่องความตลกขบขันใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ กลวิธีในการสร้างความตลกขบขัน และบริบททางวัฒนธรรมและสังคม กาญจนา เจริญเกียรติบรร (2548) พบว่ากลวิธีในการสร้างความตลกขบขันในเรื่องตลกภาษาไทยแบ่งออกเป็น 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีการเล่นคำ ซึ่งเป็นการอาศัยกลไกหรือลักษณะของรูปภาษาที่มีแนวโน้มจะกำกวมอยู่ก่อนแล้วเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดความตลกขบขัน ทำให้เกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย โดยอาจมีการลงหรือทำให้ผู้

อ่านตีความไปในทางหนึ่งในตอนแรก แล้วจบลงด้วยอีกความหมายหนึ่ง เช่น คำถาม “เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหาอะไร” คำตอบ “หาวัลติ” และกลวิธีทางปริศเนท ซึ่งเป็นกลวิธีที่มีความเกี่ยวข้องกับวิธีการนำเสนอข้อมูล การอาศัยกระบวนการอนุมาน วิธีการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องหรืออ้างอิงชนบหรือความคิดความเชื่อในสังคม เช่น คำถาม “อะไรเอ่ย เข้าก็ร้อง ออกก็ร้อง เข้าลึกลึๆ แล้ว มีน้ำไหลด้วย” คำตอบ “เซเว่นอีเลเว่น” นอกจากนี้ กลวิธีทางภาษาในการสร้างความตลกขบขันที่พบในเรื่อง ตลกในการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุก (จิรศุภา ปล่องทอง, 2550) และกลวิธีการสร้าง มุขตลกในการ์ตูนชายหัวเราะ (มาณิษา พิศาลบุตร, 2533) แม้จะไม่ได้มีการแบ่งออกเป็นกลวิธีการเล่นคำกับกลวิธีทางปริศเนท แต่ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่กาญจนา (2548) พบ กล่าวคือ เป็นการสร้างความตลกขบขันที่มีพื้นฐานมาจากความไม่เข้ากัน (Incongruity) ระหว่างสิ่งที่คาดคิดกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องตลกหรือในภาพการ์ตูนนั่นเอง

ในด้านบริบททางวัฒนธรรมและสังคม จิรศุภา ปล่องทอง (2550) พบว่าบริบททางวัฒนธรรมในเรื่องตลกของไทยมีความสำคัญอย่างมาก เพราะมีเรื่องตลกจำนวนมากที่หยิบยกเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมเข้าไปไว้ในรายละเอียด เช่น การประชุมเพลิงของ สัปเหร่อ การแสดงลิเก วัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เป็นต้น จึงทำให้ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในวัฒนธรรมไทยอาจไม่เข้าใจความตลกขบขันในเรื่องตลกได้ ความตลกขบขันในภาษาต่างๆ ยังทำให้เราเห็นถึงความคิดและทัศนคติของคนในสังคมนั้นๆ ด้วย กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) พบว่าเรื่องตลกภาษาไทยสะท้อนความคิดความเชื่อของคนในสังคมไทย โดยการนำเสนอบุคคลที่สังคมมองว่ามีฐานะต่ำกว่าหรือผู้ที่สังคมมีทัศนคติทางด่าลบ ให้เป็นเป้าของความตลกขบขัน เช่น การนำเสนอภาพชนกลุ่มน้อย ในลักษณะที่เป็นคนโง่และขาดทักษะของภาษาไทยกรุงเทพฯ การเสนอภาพผู้หญิงในทางลบ เป็นต้น นอกจากนี้ จิรศุภา ปล่องทอง (2550) ยังพบว่าเรื่องตลกในภาษาไทย สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนไทยและสภาพสังคมไทยด้วย เช่น การเอาเปรียบผู้อื่น การทำงานอย่างไม่เต็มที่ พฤติกรรมของผู้ชายในการนิยมเที่ยวอาบอบนวด ความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ระบบอุปถัมภ์ในการทำงาน เป็นต้น

นอกจากเรื่องตลกแล้ว การ์ตูนช่องก็เป็นความตลกขบขันอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนสภาพและความเป็นไปในสังคม ตามมุมมองทางนิเทศศาสตร์ มาณิษา พิศาลบุตร (2533) พบว่าผู้เขียนการ์ตูนช่องจะเลือกสะท้อนภาพเหตุการณ์ที่

ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนประเภทอื่นมาแล้วเป็นจำนวนมากที่สุด ได้แก่ ข่าวประจำวัน บทเพลง ภาพยนตร์โฆษณา ภาพยนตร์โทรทัศน์ ปัญหาสังคม ตัวละคร และอาชีพของ ตัวละคร โดยเป็นการสะท้อนภาพสังคมตามความคิดแบบของตัวผู้เขียนเอง เนื่องจาก ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านต่างก็เป็นคนในสังคมที่รับรู้เรื่องราวต่างๆ ผ่านทางสื่อมวลชนอยู่แล้ว เนื้อหาดังกล่าวจึงเข้าถึงผู้อ่านได้ง่าย

แม้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าความตลกขบขันในภาษาไทย สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทย แต่ยังไม่เคยมีการศึกษากำหนดช่องของไทยในแง่ของ วัฒนธรรมโดยตรง มีเพียงการศึกษากำหนดช่องในแง่ของกลวิธีการสร้างความตลก ขบขันและเนื้อหาของภาพการตูนตามมุมมองทางนิเทศศาสตร์เท่านั้น (มาณิษา พิศาล บุตร 2533) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านทางการตูน ช่องของไทย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ค่านิยมที่สะท้อนอยู่ในการ์ตูนช่องของไทย ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ นำมาจากนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะราย สัปดาห์ ฉบับที่ 1042-1045 ประจำวันพุธที่ 22-28 ก.ค. 29-4 ส.ค. 5-11 ส.ค. และ 12-18 ส.ค. 2552 ตามลำดับ และนิตยสารการ์ตูนมหาสนุกรายสัปดาห์ ฉบับที่ 951-954 ประจำวันพุธที่ 22-28 ก.ค. 29-4 ส.ค. 5-11 ส.ค. และ 12-18 ส.ค. 2552 ตามลำดับ ชายหัวเราะและมหาสนุกเป็นการ์ตูนช่องที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และยังเป็นนิตยสารการ์ตูนที่มีผู้เขียนหลากหลาย ต่างจากนิตยสารการ์ตูนอื่นๆ ที่มักจะมีผู้เขียนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เขียนหลัก ทำให้มุขตลกมีลักษณะเฉพาะที่เป็น แบบของผู้เขียนคนนั้นๆ ข้อมูลที่นำมาจากนิตยสารการ์ตูนชายหัวเราะและมหาสนุก จะคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่เป็นการ์ตูนช่องจบในตอนที่มีคำพูดหรือคำบรรยายประกอบ เท่านั้น

เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการหาคำตอบว่าวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนอยู่ในการ์ตูน ช่องในแง่ของค่านิยมมีอะไรบ้าง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่สำคัญในงานวิจัยนี้ จึงได้แก่ แนวคิดเรื่องค่านิยม และบรรทัดฐาน กูดเอนัฟ (Goodenough, 1964:36 อ้าง ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549: 76) ให้คำจำกัดความวัฒนธรรม ว่าหมายถึง “ความรู้ หรือความเชื่อที่คนในสังคมต้องมีเพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของสังคม” ความรู้ดังกล่าวอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเด็น ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ค่านิยมและ บรรทัดฐาน

ค่านิยม (Value) ตามที่คาลฮูน ไลท์ และเคลเลอร์ (Calhoun, Light and Keller, 1994: 54) อธิบายไว้ หมายถึงความคิดที่คนในสังคมมีร่วมกันว่าจะอะไรดีหรือไม่ดี อะไรพึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา เช่น ค่านิยมการแข่งขันในสังคมอเมริกัน เป็นต้น ในสังคมต่างๆ ย่อมมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ค่านิยมจะมีบทบาทในการกำหนดแนวทางของพฤติกรรมของคนในสังคม ที่เรียกว่า บรรทัดฐาน

แลนด์ิส (Landis, 2001: 71) อธิบายว่า บรรทัดฐาน (Norm) หมายถึงกฎที่บอกว่าคนในสังคมควรประพฤติตัวอย่างไรในสถานการณ์หนึ่งๆ ชาลแฟนท์ และลาเบฟ (Chalfant and Labeff, 1988: 33) กล่าวว่าบรรทัดฐานเป็นกฎสำหรับพฤติกรรม เป็นมาตรฐานสำหรับความประพฤติ เช่น การจับมือทักทาย (hand shake) เมื่อพบกันและก่อนจากกัน ในสังคมอเมริกัน เป็นต้น บรรทัดฐานสามารถแบ่งออกได้เป็น วิถีประชา (Folkway) หมายถึงบรรทัดฐานที่เป็นลักษณะความประพฤติทั่วไปในชีวิตประจำวัน เป็นแนวทางที่คนทั่วไปมักปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับความถูกผิด ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามวิถีประชา จะถูกมองว่าเป็นคนแปลก จาริต (Mores) เป็นบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมความถูกผิด ผู้ที่ไม่ทำตามจาริตจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม อาจถูกลงโทษหรือถูกขับไล่ออกจากชุมชน อย่างไรก็ตาม จะไม่มีโทษตามกฎหมาย บรรทัดฐานอีกประเภทหนึ่งคือ กฎหมาย (Law) ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่บังคับใช้อย่างเป็นทางการโดยรัฐบาล

จะเห็นได้ว่าค่านิยมและบรรทัดฐานเป็นสองแนวคิดที่มีความแตกต่างกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ บรรทัดฐานเป็นแนวทางในการประพฤติตัว เพื่อที่จะบรรลุค่านิยมของสังคม เป็นที่ยอมรับในสังคม อาจกล่าวได้ว่าการประพฤติปฏิบัติตัวของคนในสังคมนั้นเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ที่ถูกกำหนดโดยค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังนั่นเอง ค่านิยมเป็นความคิดที่เป็นนามธรรมที่คนในสังคมมีร่วมกัน การจะเข้าถึงค่านิยมต่างๆ ได้จึงต้องพิจารณาจากพฤติกรรมต่างๆ ของคนในสังคม จะนำไปสู่การเข้าใจบรรทัดฐาน ซึ่งถือเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมนั้นเอง

ค่านิยมที่สะท้อนในการ์ตูนช่องของไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากนิตยสารการ์ตูนสองฉบับที่พิมพ์จำหน่ายในระยะเวลาที่ระบุไว้ข้างต้นพบว่าค่านิยมที่สะท้อนในการ์ตูนช่องของไทยมีทั้งหมด 8 ค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมการให้ความสำคัญกับบุคลิกภายนอก ค่านิยมการใช้กำลัง ค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ค่านิยมการยึดติดกับกรอบ ค่านิยมการตามกระแสสังคม

ค่านิยมการพึงพาสังเห็นเอกราชชาติ ค่านิยมการแสดงตัวเหนือผู้อื่น และค่านิยมการให้ความสำคัญกับวัตถุ

1. ค่านิยมการให้ความสำคัญกับบุคลิกภายนอก

ความสวยงามของบุคลิกภายนอกเป็นลักษณะที่คนไทยให้ความสำคัญ คนที่รูปร่างหน้าตาดีจะเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ปรารถนาในสังคม คนไทยให้การยอมรับคนที่รูปร่างหน้าตาดี โดย บางครั้งไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถ หรือความเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาเป็น อย่างมาก เป็นการให้คุณค่ากับผู้หญิงที่ความสวย ให้การยอมรับผู้หญิงที่มีรูปร่าง หน้าตาดีโดยไม่ได้พิจารณาที่ความสามารถ จากภาพและคำพูดของตัวละครต่าง ๆ บ่ง บอกว่า “ค่าตัว” ของนักฟุตบอลหญิงคนนี้ไม่ได้มาจากความสามารถในการเล่นฟุตบอล แต่มาจากการที่ผู้หญิงคนนี้มีรูปร่างหน้าตาดี จึงเป็นที่ปรารถนา เห็นได้ชัดจากคำพูดของ ตัวละครว่า “ฉันว่าไม่ใช่เพราะความเก่งของเธอหรอก” จะเห็นได้ว่าแม้ผู้หญิงจะมีความ สามารถ แต่ก็มักจะถูกมองข้ามไป โดยไปเน้นที่รูปลักษณ์ภายนอกมากกว่า นอกจากนี้ ผู้ชายที่มาเสนอทรัพย์สินเงินทองโดยแลกกับการให้ผู้หญิงคนนี้ไปอยู่ด้วย ใช้คำเรียก แทนตัวเองว่า “ป้า” และ “เฮีย” ซึ่งเป็นคำที่แสดงนัยทางเพศ แสดงให้เห็นว่าผู้ชายมอง ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้ชายไม่ได้มองผู้หญิงที่ความสามารถว่า เป็นนักฟุตบอลที่เก่ง แต่ชื่นชอบผู้หญิงจากรูปลักษณ์ภายนอก และมองผู้หญิงในทางเพศ

การที่ผู้หญิงถูกมองว่าเป็นวัตถุทางเพศสอดคล้องกับที่กาญจนา เจริญเกียรติ บวร (2548) พบว่ามีการเสนอมุมมองทางลบต่อผู้หญิงในเรื่องตลกภาษาไทย ในแง่ที่ เป็นวัตถุทางเพศ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับที่รัชนิทร์ พงศ์อุดม (2548: 147-148) พบ ว่าภาพลักษณ์ความงามที่แสดงอำนาจในการดึงดูดทางเพศในโฆษณาเครื่องสำอางเป็น ส่วนหนึ่งของความคิดที่ว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ แสดงให้เห็นว่าค่าของผู้หญิงวัดได้ จากความสวยงามเป็นหลัก และเป็นการตอกย้ำสถานภาพและบทบาทแบบเดิม ๆ ของ ผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโฆษณาผลิตภัณฑ์โรลออนไต้หวัน ที่สร้างภาพลักษณ์ให้ วงแขนเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่สามารถแสดงความมั่นใจ ความเป็นผู้หญิง และความ ดึงดูดทางเพศได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าค่านิยมที่ให้คุณค่าผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาเป็นหลัก และ มองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศนั้นสามารถพบเห็นได้ทั่วไป นอกจากในการ์ตูนช่องแล้ว ยังพบได้ในโฆษณาผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผู้หญิงแทบทุกประเภท ที่นำเสนอผลิตภัณฑ์ ในลักษณะที่จะทำให้รูปร่างหน้าตาของผู้หญิงเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชาย

ภาพที่ 2

ความสามารถไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการที่ผู้หญิงจะเป็นที่ยอมรับในสังคม ผู้หญิงที่มีความสามารถจะถูกมองว่าแปลกแยก ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 2 ผู้หญิงในภาพกำลังอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ตามลำดับที่มีรอยสักที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคนนี้น่าจะมีความรู้ด้านคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี แต่จากคำพูดของผู้ชายสองคนที่ยืนอยู่ด้านหลังที่ว่า “ก็มีความรู้สึกว่าจะต้องคุยกับหล่อไม่รู้เรื่องเนี่ย” แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงคนนี้ถูกมองว่าเป็นคนแปลกและไม่สามารถเข้ากับคนอื่นในสังคมได้

ภาพที่ 3

เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้การยอมรับคนที่มีรูปร่างหน้าตาดีมากกว่าคนที่รูปร่างหน้าตาไม่ดี จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่ไม่สวยและควรใส่หน้ากากอนามัยเป็นผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาดี จึงได้รับการยกเว้นจากผู้จัดการ ในขณะที่ผู้หญิงกลุ่มที่ไม่ได้เป็นหวัดกลับถูกผู้จัดการสั่งให้ใส่หน้ากากอนามัย ซึ่งสามารถตีความได้ว่าผู้หญิงเหล่านี้รูปร่างหน้าตาไม่สวย ผู้จัดการจึงต้องการให้ใส่หน้ากากเพื่อปกปิดหน้าตาไว้ คำพูดในความคิดของตัวละครผู้จัดการที่ว่า “ปิดสิ่งที่ควรปิด” แสดงให้เห็นชัดเจนว่ารูปร่างหน้าตาที่ไม่ดีเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา จะเห็นได้ว่าตัวละครผู้จัดการไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมว่าสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่เป็นหวัดควรใส่หน้ากากอนามัย แต่กลับคำนึงถึงหน้าตาเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่ารูปร่างหน้าตาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในสังคมไทย

สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับผู้ชายที่รูปร่างหน้าตาเช่นกัน ผู้ชายที่หน้าตาดีจะเป็นที่ยอมรับมากกว่า ในภาพที่ 4 ผู้ชายเหล่านี้อยากมีภรรยา แต่ถูกปฏิเสธไม่ได้ รับการช่วยเหลือ เห็นได้จากคำพูดของตัวละครที่ว่า “ถ้าดูช่วยให้เอ็งมีเมีย ก็เท่ากับดูทำร้ายผู้หญิงที่เป็นเมียเอ็งใจไอ้เช่” มีนัยยะว่าผู้ชายเหล่านี้ถูกมองว่าจะทำให้ผู้หญิงเป็นทุกข์ ซึ่งสามารถตีความได้ว่าเป็นเพราะผู้ชายเหล่านี้นั้นหน้าตาไม่ดี ทั้งที่ในตอนแรก ตัวละครพูดว่า “ช่วยอย่างไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ว่าจะยากดีมีจน” แต่กลับไม่ยอมช่วย ผู้ชายกลุ่มนี้ แสดงว่าปัจจัยที่จะเลือกว่าจะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยคือรูปร่างหน้าตา นอกจากนี้ ผู้ชายเหล่านี้อย่างถูกเรียกว่า “ไอ้เช่” ซึ่งเป็นคำเรียกที่แสดงทัศนคติในทางลบ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยถูกคนที่มีรูปร่างหน้าตาไม่ดีด้วย

ภาพที่ 4

2. ค่านิยมการใช้กำลัง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการ์ตูนช่อง พบว่าคนไทยนิยมใช้กำลังในการตัดสินปัญหามากกว่าที่จะใช้เหตุผล ดังตัวอย่างภาพที่ 5

ภาพที่ 5

ในภาพที่ 5 ยมทูตสองคนกำลังทะเลาะกันว่าใครจะเป็นคนไปรับวิญญาณของไมเคิล แจ็กสัน แม้ว่ายมทูตทั้งสองคนจะถกเถียงกันว่าเป็น “หน้าที่” ของตน แต่วิธีการที่ใช้ในการตัดสินปัญหากลับไม่ใช่การถกกันด้วยเหตุผลว่าที่จริงแล้วเป็น “หน้าที่” ของใคร แต่เป็นการใช้กำลัง ใช้การต่อสู้ทางกายมาตัดสิน

ภาพที่ 6

ในภาพที่ 6 จะเห็นได้จากคำพูดของตัวละครที่เป็น “ลูกพี่” ที่ว่า “ขอบอู่แล้ว รังแกคนอ่อนแอเนี่ย” คำพูดนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าตัวละครดังกล่าวให้เหตุผลอยู่บนพื้นฐานของการใช้กำลัง ตัวละครที่เป็น “เด็กเรียน” ไม่ได้ไปรบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนให้ใคร แต่ “ลูกพี่” ต้องการใช้กำลังเพียงเพื่อแสดงอำนาจ ว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น และยังเป็นการให้คุณค่ากับการใช้กำลังมากกว่าความสามารถด้านสติปัญญาด้วย

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า คนไทยนิยมใช้กำลังเพื่อยุติข้อขัดแย้ง มองว่าการใช้กำลังเป็นทางออก เห็นได้จากข่าวในชีวิตประจำวัน ที่มักจะมีการทำร้ายร่างกาย หรือใช้กำลังก่อความวุ่นวายเมื่อเกิดความขัดแย้ง แม้บางครั้งเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยก็ตาม ในปัจจุบัน เราสามารถพบเห็นภาพการใช้กำลังได้จากสื่อประเภทต่างๆ เช่น

ข่าว ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน เกมส์ สื่อเหล่านี้เป็นเหมือนตัวกระตุ้น ดอกย้ำให้เห็นภาพการใช้กำลัง อาจทำให้คนมองว่าการใช้กำลังในการแก้ปัญหาเป็นเรื่องปกติ และอาจกล่าวได้ว่า ในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีการใช้กำลังมากขึ้น

การใช้กำลังเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจในสังคมมากขึ้น ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากโครงการต่างๆ ที่รณรงค์ไม่ให้เกิดความรุนแรงกับเด็กและผู้หญิง นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความไม่พอใจต่อการใช้กำลังในละครไทย เห็นได้จากกระแสแสดงความคิดเห็นในกระดานสนทนาของ www.pantip.com/cafe/chalermthai ที่มีผู้มาแสดงความไม่พอใจเกี่ยวกับละครเรื่องหนึ่งเป็นจำนวนมาก เนื่องจากละครเรื่องดังกล่าวมีฉากที่ผู้ชายทำร้ายผู้หญิงอย่างรุนแรงโดยไม่มีเหตุอันควร เช่น

ฉากทำร้ายร่างกายมีทั้งเอาไม้ตี พอนางเอกโงหัวขึ้นมาก็ตีซ้ำ *- ถีบ
นางเอกตกเรือ เอาขันน้ำตบหน้า นี่หรือที่เรียกกันว่าความ "บันเทิง"
อนาถใจจริงๆ

ประเด็นหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงมากก็คือผลกระทบของความรุนแรงในละครไทยที่มีต่อเด็ก อาจจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบ ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เช่น

สำหรับเด็กๆ ที่เปรียบเหมือนผ้าขาว การเปิดรับความรุนแรงผ่านสื่อแบบนี้บ่อยๆ และถ้าร่วมด้วยกับการขาดตัวคั่นป้องกัน เช่น การอบรมที่ถูกต้องจากพ่อแม่ เขายังยิ่งซึมซับและเห็นว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติสามารถทำได้ในสังคมจริงๆ หรือเปล่า? ดูข่าวทุกวันนี้ จะเห็นว่าการใช้กำลังรุนแรงกับเพศหญิงมีแต่เพิ่มขึ้น...เวลาทำงานก็เจอเคสสามีทำร้ายร่างกายภรรยา ทั้งเอาปืนยิง มีดปาดคอ ดังนั้นเราไม่น่าจะเดิมนสังคมด้วยละครที่มีความรุนแรงแบบนี้เลยนะคะ” “คนที่ดูสิ่งที่รุนแรง ต่อไปก็ซึมซับไปเรื่อยๆ และกระทำการอย่างที่รู้สึก และคิดว่า มันเป็นเรื่องปกตินั่นเอง ... ต่อให้ผู้ใหญ่ดู ก็ยังแยกแยะไม่ได้ เพราะพฤติกรรมต่างๆ ที่ตัวละครแสดงให้ดู ดูเหมือนจะเป็นเรื่องง่ายๆ ที่เห็นได้ในสังคม

แม้การใช้กำลังจะเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงในสังคมไทย แต่การที่สื่อต่างๆ ที่เข้าถึงคนได้ง่าย อย่างเช่นละคร เน้นการนำเสนอภาพการใช้กำลัง ย่อมจะมีส่วนทำให้แนวโน้มการใช้กำลังมีสูงขึ้น ทำให้คนมองว่าการใช้กำลังเป็นเรื่องปกติธรรมดา ความคิดเช่นนี้อาจจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของปัญหาด้านความรุนแรงในสังคมได้

3. ค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

คนไทยเป็นคนรักอิสระ ถือความสะดวกสบายและผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก การกระทำต่างๆ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองตนเองมากกว่าจะเป็นการกระทำที่คำนึงถึงผู้อื่น

ภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงถึงการไม่ทำตามกฎกติกา ดังที่ตัวละครพูดว่ากำลังอยู่ในช่วงสัญญาหยุดยิง และได้ "ถือตามสัญญานั้นอย่างเคร่งครัด" แต่การกระทำไม่ได้เป็นไปตามนั้น เพราะตัวละครเอามัดไปแทงอีกฝ่ายหนึ่ง คำว่า "สัญญาหยุดยิง" หมายถึงการหยุดสู้รบทุกรูปแบบ ไม่ได้หมายถึงการหยุดยิงเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างนี้จึงอาจมองได้ว่าเป็นการอาศัยช่องว่างของกฎกติกาเพื่อทำให้สิ่งที่ผิดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยยึดผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก

ภาพที่ 8

ในภาพที่ 8 คำพูดของตัวละครที่เป็นสัตว์ที่ว่า “เมื่อมนุษย์ไร้ความรับผิดชอบ ต่อตัวเองและสังคม พวกเราก็คงต้องคอยระวังกันเองแล้วละ” แสดงให้เห็นชัดเจนถึงการไม่คำนึงถึงสังคม แม้ว่าคนจะเป็นหวัด แต่ก็ไม่ใช่หน้ากากอนามัย ทำให้สัตว์เหล่านี้ต้องเป็นฝ่ายใส่หน้ากากอนามัยเอง เพื่อป้องกันตัวเอง การกระทำของคนในตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นการคำนึงถึงแต่ความสบายของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นว่าจะได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของตนเองหรือไม่

นอกจากนี้ ในการ์ตูนช่องยังพบว่ามี การนำเสนอภาพนักการเมืองที่ไม่ได้ทำงานเพื่อประชาชนอย่างเต็มที่ แต่ทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง จึงจัดได้ว่าพฤติกรรมเช่นนี้เป็นการกระทำที่ถือผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก

ค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของคนไทยนั้นสอดคล้องกับที่สมพงษ์ ใหม่วิจิตร (2534: 14) เรียกว่า ปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยโดยส่วนรวมหรือลักษณะประจำชาติของคนไทย ที่ไม่ยอมให้ใครมายุ่งเกี่ยวและไม่ต้องการยุ่งกับคนอื่น ทำให้คนไทยเป็นคนเอาตัวรอดไว้ก่อน คำนึงถึงความสะดวกสบายของตนเองเป็นเกณฑ์ ไพบูลย์ ช่างเรียน (2536: 118-120 อ้างใน วิชัย, 2544: 22) อธิบายว่าปัจเจกชนนิยม คือความถือตนเป็นใหญ่ พฤติกรรมจึงมุ่งตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นสำคัญ ไม่เคารพระเบียบกฎเกณฑ์และกฎหมายบ้านเมืองเท่าที่ควร

ในชีวิตประจำวัน เราสามารถพบเห็นพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอยู่เป็นจำนวนมาก ที่เห็นได้ชัดคือการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น การขับรถฝ่าไฟแดง การกักรถหรือจอดรถในที่ที่ห้ามไว้ การข้ามถนนในบริเวณที่ไม่ใช่ทางข้าม เป็นต้น การที่คนทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายกับตนเองมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าคนไทยคำนึงถึงตนเองเป็นหลัก อย่างที่มีสำนวนกล่าวไว้ว่า ทำอะไรตามใจคือไทยแท้ ตัวใครตัวมัน ตัดช่องน้อยแต่พอตัว รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี ซึ่งเป็นสำนวนที่แสดงถึงการยึดตนเองเป็นหลักทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ามีสำนวนอย่างเช่น บ้านเมืองมีชื่อมีแปะ ที่มีไว้เพื่อเตือนใจให้คนทำตามกฎระเบียบในสังคมนั่นเอง

4. ค่านิยมการยึดติดกับกรอบ

คำว่า กรอบ ในที่นี้ หมายถึงแนวทางหรือพฤติกรรมบางอย่างที่ถูกกำหนดโดยสังคม ที่คนส่วนมากทำตามกันจนเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น เมื่อมีคนไม่ทำตามจึงถูกมองว่าผิดปกติ เป็นคนแปลก ไม่เข้ากับผู้อื่น คนไทยให้ความสำคัญกับการได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างมาก จึงยึดติดกับกรอบหรือรูปแบบเดิมๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะกลัวไม่ได้รับการยอมรับ กลัวว่าจะต้องกลายเป็น “แกะดำ” ในสังคม

ภาพที่ 9

ในภาพที่ 9 ตัวละครที่เป็นพ่อเอรูบออกมาวางนอกรอบรูป การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่อยู่นอก “กรอบ” คือไม่เป็นไปตามแนวทางที่สังคมกำหนดโดยทั่วไป ที่มักจะใส่รูปไว้ในกรอบ จะเห็นได้ว่าตัวละครที่เป็นแม่หรือภรรยาไม่นิยมรับการกระทำนี้ โดยมองว่าตัวละครที่เป็นพ่อ “มีปัญหาสมองฝ่อแห้งๆ” แม้ว่าการกระทำเช่นนี้จะไม่ผิด ไม่ได้ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แต่กลับเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับเพียงเพราะไม่เป็นไปตามแนวทางที่คนอื่นในสังคมกำหนด แสดงให้เห็นถึงการยึดติดกับกรอบที่เป็นที่ยอมรับในสังคม

“กรอบ” ในภาพที่ 10 หมายถึงความคิดแบบเดิมที่คนไทยมักมองว่าคนที่ใส่หน้ากากอนามัยเป็นคนป่วย เป็นโรค จึงมักเป็นที่รังเกียจ ในตัวอย่างนี้ คนที่อยู่ในกรอบไม่ยอมใส่หน้ากากอนามัย เพราะ “เดี๋ยวคนรังเกียจนี้กว่าเราเป็นโรค” และ “ไม่อยากจะเด่นเด่นให้คนอื่นมองนะ” ความคิดเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการยึดติดกับ “กรอบ” ความคิดแบบเดิมๆ ดังที่ตัวละครกล่าวว่า “ที่แท้ก็ไอพวกติดอยู่กับ ‘กรอบ’ เดิมๆ แบบนี้แหละ” การที่คนไม่ยอมใส่หน้ากากอนามัยก็คือการที่คนไม่ยอมเปลี่ยนแปลง เพราะกลัวว่าการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม จึงชอบที่จะยึดติดกับกรอบแบบเดิมมากกว่า การยึดติดกับกรอบเช่นนี้ยังแสดงให้เห็นถึงค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ค่านึงถึงว่าตนเองจะได้รับการยอมรับจากสังคมหรือไม่ แต่ไม่คำนึงถึงว่าการที่ตนเองไม่ใส่หน้ากากอนามัยจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่

ภาพที่ 10

5. ค่านิยมการตามกระแสสังคม

ตั้งที่กล่าวไปแล้วว่าการได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นสิ่งที่คนไทยให้ความสำคัญพฤติกรรมหลายๆ อย่างจึงเป็นการทำในสิ่งที่สังคมชื่นชมยอมรับ รวมถึงการทำตามกระแสที่กำลังเป็นที่นิยมในสังคม

ภาพที่ 11

ตัวอย่างภาพการ์ตูนทั้งสองภาพนี้เป็นกระแสนิยมหมี่แพนด้าในสังคมไทย ทำให้มีพฤติกรรมหลายรูปแบบ ที่เป็นการทำตามกระแสดังกล่าว ในภาพที่ 11 จะเห็นได้ว่าเมื่อเปลี่ยนมา “รับสักหมี่แพนด้าเผ่น” แล้ว ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ดังที่ตัวละครกล่าวว่า “กระแสกำลังแรง” ในภาพที่ 12 คำพูดของสัตว์ต่างๆ ที่ว่า “เห่อกันเข้าไป” แสดงให้เห็นว่าคนไทยกำลัง “เห่อ” หันไปให้ความสนใจหมี่แพนด้าตามกระแส ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคนไทยมักจะให้ความสนใจกับสิ่งที่กำลังเป็นกระแสในสังคม

ภาพที่ 12

การที่คนไทยนิยมทำตามกระแสสังคมสามารถเห็นได้จากสำนวนหรือคำพูดที่ใช้กันทั่วไป เช่น ตกกระแส อยู่ในกระแส เกะกะกระแส โหนกระแส หรือแม้แต่คำที่มาจากภาษาอังกฤษอย่าง อินเทอร์เน็ต ด้วย

การที่คนไทยชอบทำตามกระแสสังคมทำให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามกระแสสังคม มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์อยู่เสมอ อย่างที่เรียกว่า เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม ดังเช่นในตัวอย่างภาพที่ 13

ในตัวอย่างนี้เป็นการใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ใช้วัดใหญ่สองพันเก้า ที่ทำให้คนไทยหันมาใช้หน้ากากอนามัยกันมากขึ้น จึงวาดการ์ตูนลงไปเกี่ยวกับหน้ากากอนามัยเพื่อนำไปขาย การกระทำเช่นนี้ตรงกับที่ตัวละครพูดว่า "วิกฤต...พลิกให้เป็นโอกาสทางธุรกิจ" แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

ภาพที่ 13

6. ค่านิยมการพึ่งพาสังเหื่อธรรมชาติ

คนไทยมีความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ทั้งเรื่องผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่างๆ โดยมากความเชื่อเหล่านี้ถูกนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ คนไทยเชื่อว่าสิ่งเหนือธรรมชาติมีอำนาจควบคุมสิ่งต่างๆ ที่เรามองไม่เห็น ดังนั้น บ่อยครั้งที่คนไทยหันไปพึ่งพาสังค์ดิ์สิทธิ์ เมื่อคิดว่าไม่มีทางอื่นที่จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการแล้ว

ภาพที่ 14

ในภาพที่ 14 ผู้ชายและผู้หญิงไปขอหอยกับเจ้าพ่อ การที่ไป “ขอ” ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้เป็นการหาทางลัดที่จะทำให้ได้สิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องลำบาก และไม่ต้องเสียอะไร พฤติกรรมเช่นนี้สามารถพบเห็นได้จากชาวทั่วไป ที่คนไทยจำนวนมากนิยมไปกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งมีชีวิตที่มีความผิดปกติ โดยเชื่อว่าจะมีโชคลาภ ธีรยุทธ บุญมี (2543: 60) เรียกว่าเป็นวัฒนธรรมการพึ่งพาสิ่งเหนือธรรมชาติ ประเพณีและพิธีกรรมที่ผสมผสานระหว่างศาสนากับไสยศาสตร์ยังคงอยู่ในสังคมไทยไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคก็สมัยก็ตาม

คนไทยมีลักษณะเป็นคนรักความสบาย เห็นได้จากค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นิยมทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่ตนเองเป็นหลัก จึงสอดคล้องกับการที่คนไทยชอบอะไรที่ได้มาง่ายๆ เป็นทางลัด เช่น การเล่นเกมพนันเป็นทางลัดสู่ความร่ำรวย เช่นเดียวกับการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นทางลัดสู่สิ่งที่ตนเองต้องการนั่นเอง

7. ค่านิยมการแสดงตัวเหนือผู้อื่น

การแสดงตัวเหนือผู้อื่น หมายถึง การอวดรู้ แสดงตัวว่าฉลาดกว่าผู้อื่น ทั้งที่ตนเองอาจจะรู้ไม่เท่าผู้อื่น แต่ก็ยังต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองฉลาดกว่า และดูถูกผู้อื่นว่าเป็นคนโง่

ภาพที่ 15

ในภาพที่ 15 ผู้ชายคนหนึ่งว่าผู้ชายอีกคนหนึ่งว่า “ฟังไม่ได้เลย” เนื่องจากเขาถามหาอุปกรณ์มาจุดไฟให้แสงสว่าง แต่อีกคนหนึ่งบอกว่ามีแต่ไฟฉาย จะเห็นได้ว่า ผู้ชายที่เป็นคนถามคำถามแรกแสดงตัวว่าฉลาดกว่าอีกคนหนึ่ง รู้มากกว่าอีกคนหนึ่ง ด้วยการดูถูกอีกคนหนึ่งว่า “ฟังไม่ได้เลย” แต่แท้จริงแล้วผู้ชายคนนี้ไม่ได้ฉลาดกว่า เนื่องจากไฟฉายก็สามารถให้แสงสว่างได้โดยไม่ต้องจุดไฟ

ในภาพที่ 16 ผู้ชายคนหนึ่งที่นั่งอยู่ที่โต๊ะอาหารไม่ได้เป็นผู้ตอกไข่เอง ไม่ได้เห็นด้วยตาตนเองว่าไข่ใบนั้นมีลักษณะอย่างไร แต่กลับพูดว่า “อย่ามาทำเป็นตาถึงหนอยเลย แต่ตอกไข่ไปกินเดี๋ยว...รู้เลยเธอว่าเป็นไข่ปลอม” แสดงความไม่เชื่อถือนั่นเองที่ผู้ชายอีกคนหนึ่งบอกว่าไข่ใบนั้นเป็นไข่ปลอม นอกจากนี้ ยังดูถูกผู้ชายที่เป็นคนตอกไข่ว่า “ตาถั่ว” ทั้งที่จริงแล้ว ตนเองกลับเป็นคนที่ไม่รู้ความจริง เพราะไม่ได้เห็นด้วยตัวเอง

ภาพที่ 16

อาจกล่าวได้ว่า ความฉลาดรู้เท่าทันเป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาสำหรับคนไทย จึงทำให้คนไทยแสดงความฉลาดด้วยการแสดงตัวว่ารู้มากกว่าผู้อื่น ดังที่มีสำนวนไทยว่า สอนจะเข้ให้ว่ายน้ำยกตนข่มท่าน รวมถึงสำนวน เสือสองตัวอยู่ถ้ำเดียวกันไม่ได้ ซึ่งหมายถึงการที่คนเก่งสองคนไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ แสดงให้เห็นว่าคนไทยต้องการอยู่เหนือผู้อื่น อย่างไรก็ตาม มีสำนวน เหนือฟ้ายังมีฟ้า ที่เป็นการเตือนว่ายังมีผู้ที่เก่งกว่าเราเสมอ

นอกจากนี้ นัยทางสังคมบางประการที่กาญจนา เจริญเกียรติบรร (2548) พบในวาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย ก็มีลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงตัวเหนือผู้อื่นเช่นกัน ได้แก่ การเสนอภาพชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่คนไทย ผู้หญิง และผู้รั่วว่าเป็นคนโง่

8. ค่านิยมการให้ความสำคัญกับวัตถุ

จากข้อมูลการ์ตูนช่อง พบว่ามีการให้ความสำคัญกับเงินและวัตถุแบบที่เรียกว่า วัตถุนิยม เห็นได้จากพฤติกรรมการแข่งขันแสดงความร่ำรวย คนที่รวยกว่าจะเป็นที่ยอมรับมากกว่า เช่นในตัวอย่างภาพที่ 17 ผู้หญิงเลือกผู้ชายคนที่รวยกว่า ที่ซื้อสโมสรฟุตบอลให้ คำพูดของผู้หญิงที่ว่า “แค่เสื้อทีมนะ...มันธรรมดาไปละ” แสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับคนที่ความร่ำรวย โดยไม่สนใจคุณค่าทางจิตใจหรือความสามารถด้านอื่น ในตัวอย่างภาพที่ 18 จะเห็นได้จากคำพูดของผู้หญิงที่บอกว่าจะต้องไป “งานปาร์ตี้ไฮโซ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกชนชั้นด้วยฐานะทางการเงิน แม้ว่าผู้หญิงคนนี้จะกำลังเข้าเฝือก แต่ก็ยังหาวิธีที่จะแสดงความร่ำรวยด้วยการใส่แหวนเพชร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการแสดงความร่ำรวยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคมวัตถุนิยมอย่างสังคมไทยในปัจจุบันนั่นเอง

ภาพที่ 17

จะเห็นได้ว่า ในการ์ตูนช่อง ผู้หญิงตกเป็นเป้าที่ถูกโจมตีว่าเป็นพวกวัตถุนิยม เห็นแก่เงิน และชอบแสดงความร่ำรวยให้ผู้อื่นเห็น ตรงกับที่กาญจนา เจริญเกียรติบรร (2548) พบว่ามีการเสนอมุมมองทางลบต่อผู้หญิง ในแง่ที่เป็นคนวัตถุนิยม

ภาพที่ 18

การให้ความสำคัญกับวัตถุและความร่ำรวยของคนไทยนั้นสามารถเห็นได้ชัดเจนในละครโทรทัศน์ของไทย ตัวละครที่มีฐานะร่ำรวยจะเป็นที่ยอมรับในสังคม ส่วนตัวละครที่มีฐานะยากจนกว่า มักจะถูกดูถูก และเป็นที่ยังเกลียดในสังคม โดยเฉพาะจากผู้ที่ร่ำรวยกว่า บ่อยครั้งที่ตัวละครที่ร่ำรวยถูกตัดสินว่าเป็นคนดี ในขณะที่ตัวละครที่ยากจนถูกมองว่าเป็นคนเลว ทั้งที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นจริง

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ค่านิยมที่สะท้อนในการ์ตูนช่องของไทยมีทั้งหมด 8 ค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมการให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอก ค่านิยมการใช้กำลัง ค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ค่านิยมการยึดติดกับกรอบ ค่านิยมการตามกระแสสังคม ค่านิยมการพึ่งพาสิ่งเหนือธรรมชาติ ค่านิยมการแสดงตัวเหนือผู้อื่น และค่านิยมการให้ความสำคัญกับวัตถุ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ามีความสอดคล้องกันและความไม่สอดคล้องกันของค่านิยมบางประการ ผู้วิจัยเห็นว่าค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และค่านิยมการพึงพาสิ่งเหนือธรรมชาติมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือคนไทยยึดความสะดวกสบายของตัวเองเป็นหลัก แบบที่เรียกว่า ทำอะไรตามใจคือไทยแท้ เห็นได้จากค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน พฤติกรรมต่างๆ จึงยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ค่านิยมนี้สอดคล้องกับค่านิยมการพึงพาสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะเป็นค่านิยมที่แสดงออกมาผ่านทางการชอบอะไรที่ได้มาง่ายๆ ใช้วิธีการที่เป็นทางลัด สะดวกสบาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางเช่นกัน ลักษณะเช่นนี้คล้ายคลึงกับที่ ไพบูลย์ ช่างเรียน (2536: 188-120 อ้างใน วิชัย 2544: 22) เรียกว่าเป็น ความไม่ชอบทำงานหนัก (Abhorrence of hard-work) โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้สมองคิดอย่างลึกซึ้งและงานที่ต้องใช้กำลังกาย และแรงงานอย่างหนัก คนไทยมักหลีกเลี่ยง ไพบูลย์จัดว่าค่านิยมนี้เป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมเรื่องความรักสนุก (Fun loving) ที่หมายถึงการถือว่าความสนุกสนานรื่นเริงเป็นกำไรของชีวิต ทุกคนควรหาความสุขด้วยการสนุกสนานอย่างเต็มที่ ไพบูลย์อธิบายว่าค่านิยมนี้อาจมีพื้นฐานมาจากการยอมรับว่าการตายเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงพยายามปรับตัวให้กลมกลืนด้วยการหาไคร่จากชีวิต ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากมองค่านิยมความรักสนุกว่าเป็นการปรับตัวในรูปแบบหนึ่งแล้ว ก็จะสามารถสอดคล้องกับค่านิยมการทำตามกระแสสังคม ในแง่ที่แสดงถึงการที่คนไทยมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

นอกจากนี้ อาจมองได้ว่าค่านิยมการใช้กำลังมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน คนไทยอาจมองว่าการใช้กำลังมาตัดสินปัญหาเป็นวิธีที่ง่ายและรวดเร็ว ที่จะทำให้เรื่องต่างๆ เป็นไปในทิศทางที่ตนเองต้องการ ความคิดเช่นนี้แสดงให้เห็นการยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก จึงใช้กำลังเป็นทางลัด เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการอย่างรวดเร็ว

ค่านิยมเป็นความคิดที่เป็นนามธรรมที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของคนในสังคม การที่เราสามารถอธิบายการกระทำต่างๆ ของคนในสังคมได้ด้วยค่านิยมเป็นการอธิบายเหตุผลที่มาของการกระทำ ซึ่งการทราบเหตุผลจะช่วยให้เราสามารถพัฒนาสังคมได้อย่างมีทิศทาง การเข้าใจความคิดหรือทัศนคติของคนในสังคมจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่จะช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม การรู้ตนเองเป็นเพียงแนวทางหนึ่งที่ทำให้เราเข้าถึงค่านิยมที่เป็นนามธรรมในสังคมไทยได้ การศึกษาความตกลงขบขันในรูปแบบอื่นๆ จะช่วยให้เรามองเห็นค่านิยมที่บ่งบอกความเป็นสังคมไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา เจริญเกียรติบรร. การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- จิรศุภา ปล่องทอง. การศึกษาลักษณะภาษาสื่ออารมณ์ขันในมุขซ้ำชั้นของหนังสือการ์ตูน
ขายหัวเราะและมหาสนุก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- ธีรยุทธ บุญมี. ภาพรวมการเมือง สังคม วัฒนธรรมไทย 2000. 2543.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2536.
- มานีษา พิศาลบุตร. การสื่อความหมายในนิตยสารการ์ตูนขายหัวเราะฉบับกระเป๋. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- รัชนิห์ พงศ์อุตม. ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม: การศึกษาวาท
กรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- วิชัย รูปขำดี. วัฒนธรรมและค่านิยมไทยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในองค์การภาครัฐ.
กรุงเทพฯ: สมาคมพัฒนาสังคม, 2544.
- สมพงษ์ ไหมวิจิตร. ค่านิยมในสังคมไทย: อุปสรรคต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. กว่าจะป็นนักภาษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2549.

ภาษาไทย

- Brinkerhoff, David B. and Lynn K. White. Sociology. St.Paul, Minn.: West Pub, 1985.
- Calhoun, Craig, Donald Light and Suzanne Keller. **Sociology**. 6th ed. New York: McGraw-
Hill, 1994.
- Chalfant, H. Paul and Emily Labeff. **Understanding people and social life: introduction to
sociology**. St. Paul: West Pub, 1988.
- Goodenough. Ward H. Cultural anthropology and linguistics. In Dell Hymes (ed.) **Language
in culture and society**. New York: Harper and row, 1964.
- Landis, Judson R. **Sociology: concepts and characteristics**. 11th ed. Stamford, Ct: Wad-
sworth/Thomson Learning,